

Rektor

YTTRANDE

2020-08-28

Dnr HS 2020/456

Promemorian Ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten och tydliggöra lärosätenas roll för det livslånga lärandet (U2020/03053/UH)

Högskolan i Skövde (Högskolan) yttrar sig härmed över de två förslag till ändringar i högskolelagen (1992:1434), som anges i promemorian. Högskolan menar att förslaget till förändring i 1 kap. 6§ inte möter de förväntningar Högskolan har på en förändring i lagstiftningen gällande den akademiska friheten. Högskolan menar vidare att förändringen i 1 kap. 5§ i allt väsentligt inkluderas i nuvarande skrivningar. Högskolan föreslår därutöver en komplettering av 1 kap. 2§.

1 Förslaget till förändring i 1 kap. 6§

I promemorian föreslås att det i 1 kap. 6§ införs en komplettering som innebär att:

”I högskolornas verksamhet ska som allmän princip ska gälla att den akademiska friheten främjas och värnas.”

1.1 Definition av akademisk frihet

Högskolan menar att det i lagen borde anges vad som avses med ”akademisk frihet” och föreslår att den definition som anges i promemorians kapitel 3 (s. 7) nyttjas, dvs:

- *”Med akademisk frihet avses att fritt söka och sprida kunskap samt att fritt kunna vetenskapligt granska olika företeelser i samhället.”*

1.2 Individuell och institutionell akademisk frihet

Högskolan menar vidare att den föreslagna kompletteringen inte är tillräcklig eftersom den endast berör den **individuella** akademiska friheten. Högskolan anser att även **lärosätenas institutionella** akademiska frihet, vilken ofta benämns autonomi, måste fastställas i lag. Risker finns annars att begränsningar i *lärosätets* akademiska frihet, leder till att lärosätets möjligheter att främja och värna den *individuella* akademiska friheten begränsas i motsvarande grad.

Naturligtvis ska skrivningarna om akademisk frihet inte innebära att lärosätena frångörs från akademiskt ansvar att erbjuda utbildning som svarar mot samhällets behov och studenternas efterfrågan, samt forskning som på både kort och lång sikt bidrar till samhällsutveckling. Högskolan menar att detta kan göras genom en komplettering av 1 kap. 2§.

- *”I högskolornas uppgift ska det ingå att samverka med det om givande samhället och informera om sin verksamhet samt att verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan och den utbildning som högskolan erbjuder kommer samhället till nytta.”*

En sådan komplettering, menar Högskolan, tydliggör högskolornas roll men ger även den enskilda högskolan möjlighet att fritt välja de ämnesområden inom vilka man har ambition och förutsättningar att med kvalitet bidra till långsiktig samhällsutveckling. Fullt utvecklad skulle en sådan frihet under ansvar kunna bidra till ett heterogent och dynamiskt akademiskt landskap med ämnesprofilerade lärosäten där högkvalitativ utbildning och forskning samlas i kompletta miljöer, i vilka även samverkan är naturligt integrerad.

Med utgångspunkt från den föreslagna kompletteringen i 1 kap. §2 ovan kan 1 kap. §6 utvecklas genom komplettering med en inledande generell formulering, liknande den som föreslås i promemorian, men med skillnaden att ett ”i” byts mot ett ”för”:

- ”För högskolornas verksamhet ska som allmän princip ska gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas.”

Detta menar Högskolan gör att såväl den institutionella som individuella friheten inbegrips.

Därutöver menar Högskolan att 1 kap. §6 bör kompletteras med konkretiseringar vad gäller den institutionella friheten samt den individuella friheten för utbildning, på liknande sätt som redan görs i lagen vad gäller individuella friheten för forskning. Ett förslag är:

- ”För högskolorna ska som allmänna principer gälla att
 1. utbildningsutbud som svarar mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov får fritt väljas, och
 2. forskningsinriktningar som bidrar till kort- och långsiktig samhällsutveckling får fritt väljas.
- För utbildningen ska som allmänna principer gälla att
 1. utbildning får fritt sökas,
 2. pedagogiska och didaktiska metoder får fritt väljas och utvecklas, och
 3. egenutvecklat undervisningsmaterial får fritt spridas.
- För forskningen ska som allmänna principer gälla att
 1. forskningsproblem får fritt väljas,
 2. forskningsmetoder får fritt utvecklas, och
 3. forskningsresultat får fritt publiceras.

2 Förslaget till förändring i 1 kap. 5§

I promemorian föreslås ett tillägg till 1 kap. 5§, av vilket det ska framgå att ”Högskolorna ska i sin verksamhet främja ett livslångt lärande”.

Ett av motiven som anges för tydliggörandet av att lärosätena har denna uppgift är att det skulle kunna bidra till att lyfta frågan om det livslånga lärandet i lärosätenas planeringsarbete.

Högskolan menar att en sådan komplettering i grunden är onödig, eftersom detta redan ingår i högskolornas uppgift. Det accentueras även av det förslag som Högskolan har till komplettering för 1 kap. 2§ ovan.

2.1 Ekonomiska incitament

Högskolans uppfattning är att regeringen redan idag kan åstadkomma en ökad prioritering mot det livslånga lärandet för yrkesverksamma genom att öka avräkningsbeloppet för HST, och minska för beloppet för HPR i motsvarande grad. En sådan förändring skulle innebära att lärosätena inte blir lika känsliga för en lägre genomströmning, vilket är vanligt förekommande för fort- och vidareutbildning av yrkesverksamma.

Högskolan menar också att det är viktigt att ett eventuellt tillägg enligt ovan kompletteras med förbättrade ekonomiska incitament för att bedriva utbildning som svarar mot det livslånga lärandet.

2.2 Kvalitet i utbildningen

Högskolan menar dock att det kan finnas en stor kvalitativ fördel att i högre grad främja yrkeserfarna studenters, men även internationella studenters, deltagande i utbildningen. Studenter med olika bakgrund och erfarenheter på en och samma kurs kan bidra till höjd kvalitet, genom att kursinnehållet i högre grad kan belysas utifrån dessas perspektiv och erfarenheter.

3 Sammanfattning av Högskolans förslag

Högskolan föreslår följande förändringar i högskolelagen.

1 kap.

§2 Staten ska som huvudman anordna högskolor för

1. utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet, och
2. forskning och konstnärlig forskning samt utvecklingsarbete.

I högskolornas uppgift ska det ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan och den utbildning som högskolan erbjuder kommer samhället till nytta.

Vad som i fortsättningen sägs om forskning avser även konstnärlig forskning, om inte något annat anges särskilt.

Lag (2013:119).

§6 För högskolornas verksamhet ska som allmän princip ska gälla att den akademiska friheten främjas och värnas.

Med akademisk frihet avses att fritt söka och sprida kunskap samt att fritt kunna vetenskapligt granska olika företeelser i samhället.

För högskolorna ska som allmänna principer gälla att

- 1 utbildningsutbud som svarar mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov får fritt väljas, och
- 2 forskningsinriktningar som bidrar till kort- och långsiktig samhällsutveckling får fritt väljas.

För utbildningen ska som allmänna principer gälla att

- 1 utbildning får fritt sökas,
- 2 pedagogiska och didaktiska metoder får fritt väljas och utvecklas, och
- 3 egenutvecklat undervisningsmaterial får fritt spridas.

För forskningen ska som allmänna principer gälla att

- 1 forskningsproblem får fritt väljas,
- 2 forskningsmetoder får fritt utvecklas, och
- 3 forskningsresultat får fritt publiceras.